

Siaröfortet – se men inte synas

Siaröfortet är strategiskt placerad på en liten ö strax utanför norra Ljusterö i Furusundsleden. De väldiga Finlandsbåtarna stryker förbi endast ett hundratal meter från strandkanten.

Enligt de ursprungliga planerna skulle Siaröfortet byggas på Siarö, men snart fann man ett bättre läge på den lilla Kyrkogårdsön intill Siarö. Här ligger en gammal kolera-kyrkogård, som gett ön dess dystra namn. Det nya läget till trots fortsatte militären att kalla befästningen för Siaröfortet.

Till skillnad från äldre fästning-

Siaröfortet är en väldold militäranläggning från mellankrigstiden och ett välbevarat fort som ingått i den yttre befästningslinjen utanför Vaxholm. Första världskrigets utbrott var orsak till denna förstärkning av det stockholmska kustförsvaret.

ar, som kunde avskräcka fiender genom sina mäktiga byggnadsverk, är det svårt att upptäcka Siaröfortet

Siaröfortet är ett bra exempel på en försvarsanläggning från 1900-talets första del och ett komplement till äldre befästningar. Här visas det s.k. utanverket med plats för luftvärmskanonerna.

från sjön. Denna hemliga befästning är insprängd i berget, väl kamouflerad av de träd och buskar som växer på ön. Intrycket av skärgårdsidyll förstärks av tillsyningsmannens rödmålade stuga med vita knutar och flaggstång på tomten. Här ute låg kustartilleriet på spaning så sent som under 1960-talet.

Fuktdrypande bergrum för 267 man

När första världskriget bröt ut beslöt militären att Siaröfortet skulle sprängas in i ett bergtrum som den första länken i en yttre försvarslinje kring Stockholms inlopp. Med tiden kunde Siaröfortet hysa en besättning på 267 man, däribland tio officerare, sex underofficerare samt en läkare som alla skulle leva under jord långa tider i sträck.

När Siaröfortet uppfördes anade man inte den stora betydelse som stridsflygplan och gaskrigsföring skulle få i framtiden. Dessa faktorer bidrog till att fortet betraktades som omodernt redan kring 1930.

Det interna sambandet i fortet byggde i början på talrör, ett system som fungerar förbluffande bra än idag. Telefon för elledning infördes dock successivt.

Fortet var dessutom hälsovådligt, eftersom det dröp av fukt från väggar och tak. Viktiga avdelningar och teknisk apparatur måste nödtorftigt skyddas med innertak av korrugerad plåt. Manskapets logement flyttades ut ur bergtrummet till en träbarack på öns södra sida. Enstaka klotter inne i fortet skvallrar om beväringens isolering och hemlängtan. "158 pinnar muck" lyder en blyertsanteckning från 1939.

Försvarshistorisk kulturmiljö sparas

Siaröfortet är försvarshistoria och kulturminne och målet är att denna välbevarade anläggning skall fungera som museum och diskussionscentrum för frågor som rör krig och fred. En vandring inne i bergtunnlarna väcker lätt sådana funderingar, ett ämne vi inte får värja oss för.

Siaröfortet är ett gott exempel på en försvarsanläggning från 1900-talets första del. Anläggningen kan ses som ett modernt komplement till äldre befästningar som Vaxholms och Fredriksborgs fästningar och Dalarö skans.

Den ungerske medicinprofessorn och författaren Georg Klein, som kom till Sverige sedan han överlevt

krigets fasor i koncentrationsläger, hävdar att svenskarna är "fredsskadade". Med detta menar Georg Klein att vi har levt så länge i fred att vi saknar insikt om krigets innersta väsen. Utan den kunskapen kan vi inte heller begripa de krigshandlingar som pågår i vår omvärld.

Vid freden 1945 sade folk "aldrig mer". Så som Europa ser ut idag, har vi dock lärt oss att aldrig säga så mer.

Upprustat besöksmål

I framtiden ska hela Siaröfortet fungera som museum och utflyktsmål för enskilda besökare eller grupper, exempelvis skolor, organisationer och företag. Grupper skall också kunna övernatta i baracken som är en rymlig byggnad och kommer att inredas med samlingsal och utskänkingsställe.

Ända sedan byggstarten 1916 till 80-talets slut har Siaröfortet varit

hemligt område med landstigningsförbud för alla utom militären.

Sedan 1993 förvaltas Siaröfortet av Statens fastighetsverk och 1995 inleddes en upprustning av ön och fortet. Målsättningen är att delar av denna försvarshistoriska miljö skall öppnas för publik redan sommaren 1995.

Från midsommar visas vissa delar av denna spännande miljö för allmänheten. Öppnandet av själva fortet kommer att ske i etapper, men redan i sommar får besökare på ön en möjlighet att kika in i den hemlighetsfulla fästningen som sträcker sig djupt in i berget.

Femtio år har gått sedan andra världskrigets slut, men Siaröfortet har bevarat sin ursprungliga prägel både in- och utvändigt. Inga om- eller tillbyggnader har gjorts sedan 20-talet. Nu renoveras anläggningen för att kunna ta emot besökare.

Märta Holkers

Den hemliga befästningen är insprängd i berget. Här fanns plats för en besättning på 267 man. Längs den fuktdrypande korridoren finns de gamla logementen och tvättinrättningarna fortfarande kvar.